HASEN BİN HÂMİD EL-BAĞDÂDÎ

Bağdad'da yetişen Hanbelî âlimlerinden. İsmi, Hasen bin Hâmid bin Ali bin Mervân el-Verrâk'tır. Künyesi, Ebû Abdullah'dır. "İbn-i Hâmid-i Verrâk" diye meşhûr oldu. Bağdadlı olup, birçok âlimden çeşitli ilimler aldı. İlminden çok kimseler istifâde etti. Devlet idârecilerine ve halka ders verir ve her mes'elede kendisinin fetvâsına başvurulurdu. Çok talebesi vardı. Fıkıh, usûl-i fıkıh, usûl-i hadîs ve başka ilimlerde çok kıymetli kitaplar yazdı. Uzun bir hayat sürdü. Yazılan kitapları çoğaltarak onları satar, elinin emeği ile kazandığını yerdi. Bir kerresinde, sultan kendisine kıymetli hediyeler göndermişti. Onlardan ba'zısınâ ihtiyâcı olduğu hâlde hiçbirini kabûl etmedi. O, böyle hediyelerden uzak durmak istiyordu. Çok kanâat sahibiydi. Birçok kerreler hac yapmak için Mekke'ye gitti. 403 (m. 1013) senesinde, hacdan dönerken, Mekke yolunda "Vâkısat-ü hazûn" adı verilen yerin yakınında vefât etti.

Hadîs ilmini; Ebû Bekr-i Şafiî'den, Ebû Bekr bin Mâlik el-Kutay'î'den, Ahmed bin Ca'fer bin Selâm el-Hatalî'den aldı. Bu âlimlerden öğrendiği hadîs-i şerîfler azdır. Kendisinden, Hasen bin Ali el-Ahvâzî hadîs-i şerîf aldı.

İbn-i Hâmid-i Verrâk, daha çok fıkıh ilmiyle uğraşıp meşhûr oldu. Ahmed bin Hanbel hazretlerinin mezhebinde olanlara ders verecek ve bu mezhebde müftilik yapacak mertebeye yükseldi. Bu mezhebin bütün mes'elelerini içine alan "El-Câmi'" isminde büyük bir kitap yazdı. Bu, dört cildlik muazzam bir eser olup, âlimlerin mes'elelerdeki ictihâd farklılıklarını da içine almaktadır. İbn-i Hâmid-i Verrâk'ın gerek devletin ve gerekse halkın yanındaki i'tibârı yüksekti, Zamanının sultânı kendisini önde tutar, ondan fetvâ isterdi. O fıkıh ilmini Ebû

Bekr Abdülazîz bin Ca'fer'den öğrendi. Kendisinden de; Ebû İshâk, Ebü'l-Abbâs el-Bermekiyân, Ebü'l-Kâsım Tâlib İbni Uşârî, Ebû Bekr bin Hayyât ve daha başkaları fıkıh ilmini aldılar. Birçok fıkıh mes'elesinde, onun bildiklerine tâbi oldular.

Kâdı Ebû Ya'lâ anlatıyor: "İbn-i Hâmid, ders vermeye başlarken önce Kur'ân-ı kerîm okurdu. Sonra derse başlardı. Ders vermeyi bitirdikten sonra, birçok kitapları eliyle yazar, onları satarak kazandıklarından geçimini, temin ederdi. Çok zaman baklayı yağsız olarak pişirip yerdi. Yağ bulduğu zaman onu yemeğe katmaz, yalnız yerdi. O, çok hac yapardı. İlim öğrenmek ve hac yapmak için çok yolculuk yapmaktan, yaşının ilerlemesine rağmen çok zevk alırdı ve hiç yorgunluk hissetmezdi."

Son haccını yapmak üzere sefere çıkmıştı. Hac dönüşünde yolda bütün insanlar çok susamışlardı. Onun da sıcağın şiddetinden takati tükenmiş ve bir taşa yaslanmıştı. Susuzluktan ölmek üzereydi. Birisi ona az bir su getirdi. "Onu nereden getirdin?" diye işâretle sordu. O da: "Şimdi bu suâlin vakti değildir. Suyu için!" diye cevap verdi. Bunun üzerine O: "Evet, Allaha kavuşma ânında da olsa haramdan mı, helâlden mi diye sormanın vaktidir" dedi. Suyun kime âit olduğunu sorarak, helâl olup olmadığını anlamak istemişti. Suyu içmeden vefât etti.

Kıymetli eserlerinden ba'zıları şunlardır:

1. El-Câmi':Hanbelî mezhebine âit fıkıh mes'elelerini geniş olarak anlatmaktadır, 2. Şerh-ül-Haraid, 3. Şerhu usûl-i dîn, 4. Şerhu usûl-i fıkıh, 5. Tehzîb-ül-ecvibe.

> Onun bildirdiği bir hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Başkalarını gıybet etmenin (çekiştirmenin) keffâreti, gıybet ettiği kimse için istiğfar etmektir."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı hanâbile cild-2, sh. 171

2) Târih-i Bağdâd cild-7, sh. 303

3) El-Bidâye ven-nihâye cild-11, sh. 349

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 166

5) Mu'cem-ül-müellifîn cild-3, sh. 214

6) El-A'lâm cild-2, sh. 187